

DE GEMOEDEREN: EEN VERZETSDAAD VIA DE GRIJSWAARDEN

Hoe is de idee voor *De Gemoederen* ontstaan?

ANNA De *Gemoederen* is ontstaan uit een gesprek tussen mij en Freek Mariën, de auteur van de voorstelling. Freek las in een boek van Frank Westerman iets over een eiland in Denemarken waar “seksueel imbeciele vrouwen” – losbandige vrouwen – heen werden verbannen om hen uit de genenpoel te halen. Dat eiland, Sprogø, heeft tot in de jaren '60 bestaan! We dachten toen: zou het niet interessant zijn om een voorstelling te maken over hoe zo'n besluit tot verbanning tot stand kan komen? We wisten onmiddellijk dat deze tekst door vrouwen gespeeld moest worden. Carl vroegen we om de voorstelling te regisseren.

CARL Ja, dat wil ik doen, dacht ik. Inhoudelijk voelde dit concept als heel belangrijk en wezenlijk: er sprak meteen een maatschappelijke urgentie uit. En voor mezelf was ik nieuwsgierig naar wat er zou gebeuren als ik een nieuwe tekst zou regisseren die door een ander was geschreven. Daarnaast heb ik een grote fascinatie voor alles wat met isolatie en uitzonderingsposities te maken heeft, al dan niet zelf aangedaan.

Voor jullie gaat deze voorstelling dus over méér dan man-vrouwverhoudingen?

CARL Absoluut. Het gaat evenzeer over mannen die mannen dingen aandoen en vrouwen die vrouwen dingen aandoen. Het gaat over de cultuur waarin bepaalde beslissingen ontstaan. Het is het systeem dat puinhopen op samenlevingsvlak en op individueel vlak veroorzaakt, niet een aantal individuen. Ik vind het een belangrijk verzet als mens en als maker om niet in binaire stellingen terecht te komen. Zo kom je uit op een stuk met grijswaarden, dat een opiniestuk overstijgt.

FEMKE Het stuk gaat ook over processen van besluitvorming. In een van de monologen is er sprake van “de context waarin je dit alles moet zien”. De pandemie was in dat

opzicht een heel goed voorbeeld van hoe beslissingen soms genomen worden in een bepaalde ‘context’. Er is een crisis, en plots mag er niemand meer op een bankje gaan zitten. Dat is absurd, maar wel de realiteit.

Hoe is het voor jullie als actrices om deze mannen te spelen?

LOUISE Naar mijn idee spelen we “jobs” veeleer dan mannen. Het vertrekpunt zijn principes of cultuurgebonden ideeën.

FEMKE We installeren een bepaalde (mannen)cultuur, eerder dan dat we echt mannen spelen. Kijk naar de minister van economie: de enige vrouw in het stuk maakt minstens evenzeer deel uit van het systeem.

ANNA We zijn er wel mee bezig geweest van waaruit een bepaalde gedachte of beslissing wordt gemotiveerd. Als speler ga je op zoek naar hoe je je daartegenover kan verhouden.

FEMKE Ik moet mijn personage graag zien om het te kunnen spelen. Ik moet de gedachten ergens kunnen begrijpen, anders wordt het een karikatuur.

SORAYA Bij mijn personage wordt bijvoorbeeld heel duidelijk dat de ideologie van mensen ook samenhangt met de context waar ze vandaan komen: de staatssecretaris komt uit een arbeiderscontext en roept van daaruit principekwesaties op.

ELEONORE Volgens mij komt heel veel bij die personages voort uit angst. Angst dat wat ze hebben of hebben bereikt, van hen afgepakt gaat worden.

LOUISE En vanuit onbegrip ook. Wat wij met die personages doen, doen zij zelf niet, namelijk: proberen empathie te hebben.

CARL We tonen ook de mens die worstelt met zijn functie, de mens die tegelijk dader

en slachtoffer is. Maar dat wil niet zeggen dat we goedkeuren wat de personages doen. In die zin is het einde onafwendbaar. Ondanks alle empathie is de beslissing wel: op het eind gaat iedereen dood. Net als onze samenleving hebben deze personages hun hemel nog niet verdiend.

In hoeverre voeden jullie eigen ervaringen met die mannencultuur het spelen?

INDRA Ik denk dat we die vooral onbewust meenemen. Bij het begin van het proces hebben we daar lang bij stilgestaan en eigen ervaringen met elkaar gedeeld. Ik denk dat Carl soms echt met z'n mond vol tanden heeft gestaan. Omgekeerd vond ik het ook interessant om van een man te horen hoe het is om als man op te groeien in een mannencultuur. Dat is ook niet zo supersimpel, heb ik ontdekt.

CARL Doordat vrouwen mannen spelen, krijg je onmiddellijk een soort discrepantie cadeau: een kloof tussen mens en rol. Voor mij is het dan ook cruciaal altijd de actrices te blijven zien op scène: hun eigenheid, de keuzes die zij maken in hoe ze hun rol spelen, hoe ze naar elkaar en een publiek kijken,... De vrijheid van de actrices is een essentieel deel van de voorstelling. Dat zij ervoor kiezen deze personages te spelen zoals zij willen en, ook vanuit hun eigen ervaringen, dit verhaal te vertellen.

ELEONORE Dat we het stuk neerzetten met een ploeg van vrouwelijke actrices toont al een verbond, een gedeelde kracht en een zorg voor een betere toekomst.

Hoe verhoudt het stuk zich tot de actualiteit?

CARL Het stuk is een soort van gecondenseerde werkelijkheid: alles wat dagelijks passeert, is als het ware samengeperst in één voorstelling. Daardoor wordt het onnegeerbaar wat er aan de hand is. Freek heeft zich bij het schrijven laten inspireren door quotes van politici, ‘manosphere’-internetfora, boeken rond de onderrepresentatie van vrouwen, retorische trucs,... In de encenering neem ik de actualiteit mee door bepaalde zinnen en bepaalde beelden een citerend karakter te

geven. Je ziet bijvoorbeeld de personages handjes schudden op een manier die je elke dag in de krant ziet staan. Maar wat de urgentie werkelijk groot maakt, is dat bepaalde zinnen geschreven zijn zonder dat ze op dat moment een verwijzing waren, en dat je ze twee weken later op het nieuws hoort. De werkelijkheid tolt de hele tijd rond de voorstelling, die een soort oog van de storm is. Het stuk gaat over onze cultuur, en over een bepaalde houding waarmee we de dingen laten passeren. In die zin zijn de personages zoals mensen die naar het nieuws zitten te kijken en zeggen: “Hier word ik heel kwaad van. Nog een chipje?”

Hoe vermijd je dat een publiek dezelfde reflex heeft bij de voorstelling?

CARL Het is een zeer bewuste keuze om het publiek deel te maken van de ruimte waarin de voorstelling zich afspeelt. Af en toe bijvoorbeeld nemen de actrices posities in die samenvallen met die van het publiek, of spreken de actrices de toeschouwers rechtstreeks aan als medestander of vijand. We enceneren de tekst als een debat in de polis, zien de voorstelling als een activerende aanzet tot gesprek. Daarin helpt het dat de rollen gespeeld worden door vrouwen, en dat we in de kostuums en scenografie een grotere abstractie opzoeken. Je kan de personages of situaties namelijk niet reduceren tot wat je denkt te kennen. Je kan niet achterover leunen: je wordt als kijker uitgedaagd om goed te kijken en te luisteren.

Wat wil je meegeven aan je publiek? Wil je met de voorstelling een statement maken?

LOUISE Ik hoop vooral dat ze op EEN manier bewogen gaan buitenkomen.

CARL Ik durf en wil niet zeggen welk statement deze voorstelling maakt. Ze maakt een statement, maar welk precies, hangt mee af van jou als individu en hoe je je zelf tot deze thematiek verhoudt. Er zullen ongetwijfeld mensen in de zaal zitten die, zoals de burgemeester, hun kleindochter “poepke” noemen. En ik hoop dat er ook zijn die naast hun lief in de zaal zitten en denken: “Ik vind het eigenlijk niet zo tof hoe mijn lief met mij omgaat.”